

Sitrep Irak
NR.19, 19/03/04
Stand van zaken: 09.00 uur

Dit sitrep is een gezamenlijke productie van AIVD, MIVD en Buitenlandse Zaken. Onder verwijzing naar de brief van de Coördinator I&V dd. 22 januari jl. met kenmerk 04G463079, diene dat bij het opstellen van deze sitrep geen verschillen van inzicht naar voren zijn gekomen.

Samenvatting: Na de goedkeuring van de TAL op 8 maart jl. is op politiek vlak de aandacht gericht op de wijze waarop het bestuurslichaam dat de bestuursverantwoordelijkheden zal overnemen, zal worden samengesteld en op de rol van de VN hierbij en in het verdere politieke proces, na 1 juli a.s. Nu de IGC officieel de VN heeft verzocht om steun en advies is te verwachten dat een VN-team spoedig zal afreizen naar Irak. De veiligheidssituatie laat zich in de periode van begin december 2003 tot en met medio maart 2004 typeren als consistent met een voortdurend licht stijgende trend.

I Politieke en militaire ontwikkelingen:

A. Internationale politieke ontwikkelingen (min BZ):

Na de enigszins moeizame goedkeuring en ondertekening in Irak van de *Transitional Administrative Law* (TAL) (zie I. B.) is de aandacht gericht op de volgende fasen van het politieke proces en de rol van de VN daarin. Voor terugkeer naar Irak wacht Secretaris-generaal van de VN Annan op aanvaarding door de *Iraqi Governing Council* (IGC) van zijn aanbod om steun en advies. Het gaat hierbij vooral om de wijze waarop het bestuurslichaam dat op 30 juni de bestuursverantwoordelijkheden zal overnemen zal worden samengesteld en om de voorbereiding van een nieuwe grondwet en van de verkiezingen. Het officiële verzoek van de IGC is, na sterke druk van CPA-hoofd Bremer, de VN op 17 maart toegegaan. Dit zou de VN in de mogelijkheid kunnen stellen begin april naar Irak af te reizen.

De VN heeft twee verkiezingsteams van vier personen gereed om naar Irak af te reizen. Deze teams zouden zich richten op het helpen opzetten van het politieke raamwerk dat nodig is om uiterlijk 31 januari 2005 verkiezingen te kunnen houden. Tevens heeft de VN laten weten dat, indien de IGC dit wenst, ook Brahimi bereid is opnieuw naar Bagdad te gaan om de Irakezen een mechanisme te helpen vinden voor de overdracht van soevereiniteit op 30 juni. Echter, het gebrek aan enthousiasme voor een VN-rol dat de afgelopen week bij sommige IGC-leden (m.n. Shiïetische leden) is opgekomen, zou zich voornamelijk richten tegen Brahimi. Zij zouden teleurgesteld zijn over zijn rapport, dat te weinig richting heeft gegeven aan

het transitiemechanisme, en vrezen dat een VN-rol in het politieke proces hun positie zou verzwakken. Daarnaast zouden de Iraakse Shi'ieten (niet alleen in de IGC) bezorgd zijn over de vermeende affiliatie van Brahimi met de (Iraakse) Soenieten aangezien hij zelf van Soenitische achtergrond is. Volgens Brahimi is dit verzet vooral het toedoen van een zeer klein gezelschap (met name de Shi'ietische Pentagon favoriet Chalabi, de meest impopulaire politicus van de IGC) met weinig draagvlak, die een poging waagt om de eigen politieke positie na 30 juni veilig te stellen. Met Sistani onderhoudt Brahimi – naar eigen zeggen – een warm contact.

Na de winst bij de verkiezingen in Spanje op 14 maart jl. van de oppositionele PSOE met 43% van de stemmen, heeft PSOE-leider Zapatero aangekondigd de 1300 Spaanse militairen in Irak per 30 juni a.s. terug te halen, tenzij "de VN de leiding nemen en de bezettende macht de politieke leiding opgeeft". Deze positie heeft de PSOE sinds de militaire interventie in Irak volgehouden en kan op grote steun onder de Spaanse bevolking rekenen. Deze aankondiging heeft geërgerde reacties van een aantal leden van de Amerikaanse administratie veroorzaakt, maar President Bush heeft hier nog niet op gereageerd. Wel is duidelijk dat VS en VK zich reeds bewust zijn van het feit dat de nieuwe Spaanse opstelling de wenselijkheid van VN-betrokkenheid en van een VN-resolutie onderstreept – voor zover deze wenselijkheid niet reeds was erkend als onvermijdelijk. Voor de Nederlandse aanwezigheid in Irak zou een terugtrekking van de Spaanse troepen geen directe militaire gevolgen hebben. De Spanjaarden opereren in het Poolse vak.

Volgens de VN is de perceptie van veel Irakezen dat de VS in Irak uit is op militaire bases en olie. Om dit beeld recht te zetten is het van belang dat de VS en het VK duidelijkheid bieden over hun intenties t.a.v. voortgezette militaire presentie, aldus de VN. Een resolutie zou deze beeldvorming eveneens positief kunnen beïnvloeden via een duidelijke sequentie van stappen, bijvoorbeeld door aan te geven hoeveel buitenlandse troepen tot aan de verkiezingen in Irak zullen blijven en hoeveel daarna.

B. Interne politieke ontwikkelingen (samenwerking MIVD, BZ):

Op maandag 8 maart is de interim-basiswet ondertekend tijdens een plechtige bijeenkomst. De sessie kon doorgang vinden nadat een aantal shi'ietische leden hun eerdere verzet tegen een aantal clausules (m.n. inzake het referendum voor aanvaarding van de grondwet) opgaven, na overleg met de prominente geestelijke Sistani. SCIRI-leider al-Hakim (naast twee andere IGC-leden) meed de plechtige ondertekeningsceremonie en liet zich vertegenwoordigen. Kort na de plechtigheid reageerde Grootayatollah Sistani door te stellen dat welke wet dan ook die in deze overgangsfase wordt aangenomen, geen correcte juridische basis heeft, zolang er geen direct gekozen parlement is.

De nadruk van het document ligt op de periode ná de geplande directe verkiezingen in januari 2005. Er zijn geen verwijzingen naar het interim-bestuursorgaan van 1 juli tot aan de directe verkiezingen in (uiterlijk) januari 2005, of naar de stemprocedures voor voornoemde verkiezingen. Er is afgesproken de status en rol van het interim-bestuursorgaan vast te leggen in een aanhangsel, waarover nog onderhandeld moet worden.

Het meest omstreden artikel is artikel 61 met de verwijzing naar het referendum over de permanente grondwet in 2005. Deze moet niet alleen door een simpele

meerderheid van stemmen, maar ook zonder tweederde tegenstemmers in drie provincies, geratificeerd worden. Dit aantal is niet toevallig, want de Koerdische autonome regio omvat drie provincies. De zorg onder de shi'ietische partijen (inclusief Sistani) over dit, feitelijke, Koerdische vetorecht is derhalve begrijpelijk. Vooralsnog leggen zij zich echter hierbij neer en wijzen op het tijdelijke karakter van het document. Wellicht zullen zij trachten enige zaken naar hun hand te zetten in het voornoemde aanhangsel inzake de verantwoordelijkheden van het interim-bestuursorgaan.

Volgens VN-afgezant Brahimi zou een flink aantal Irakezen ontevreden zijn over de tekst. Hij heeft verwezen naar de ontrafeling van het 15 november akkoord en de hoop uitgesproken dat de TAL niet hetzelfde lot beschoren zou zijn. Ook al betreft het een interim tekst, het is van groot belang dat de bepalingen van zo'n akkoord worden gerespecteerd, aldus Brahimi. Bij het schrijven van de voorlopige grondwet zou de VS, zo meent hij, in een oude fout zijn vervallen en te overhaast en te weinig inclusief te werk zijn gegaan. Het draagvlak voor deze tekst zou snel kunnen eroderen.

De aandacht zal zich nu richten op het samenstellen van het Iraakse bestuursorgaan waaraan de CPA op 30 juni de macht overdraagt. De onderhandelingen tussen de Iraakse partijen hierover zullen nog op de nodige problemen stuiten. De interne discussie blijft langs etnisch-religieuze lijnen lopen. Tevens dringt de tijd voor het voorbereiden van de directe verkiezingen, hetgeen acht maanden in beslag zal nemen, aldus de VN.

In een gesprek in New York met de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken en de minister van Defensie heeft Brahimi laten weten dat het samenstellen van een geloofwaardig interim bestuur een zaak is voor de Irakezen zelf. Daarbij heeft hij benadrukt dat dit een aantal maanden geleden een stuk eenvoudiger zou zijn geweest dan nu, bijvoorbeeld via de installatie van een *caretaker government*. Voor het organiseren van verkiezingen is Brahimi van mening dat het vanuit logistiek oogpunt eenvoudiger zal zijn dan in Afghanistan. Echter de tijd dringt en het politieke landschap in Irak is inmiddels een stuk problematischer. Maar, zo heeft hij gesteld, het is wel bemoedigend dat de grote bomaanslagen in Bagdad en Kerbala niet hebben geleid tot een burgeroorlog, waarmee het risico daarop overigens niet is verdwenen. Brahimi zou tegenover de SG verder zijn verontrusting te hebben uitgesproken over de hopeloze toestand van het Irakese staatsapparaat en de structurele onveiligheid.

In een gesprek op de Quai d'Orsay is gebleken dat ook Frankrijk in toenemende mate bezorgd is over de overdracht van bestuursverantwoordelijken op 30 juni. Weliswaar heeft men zich steeds uitgesproken ten gunste van een zo spoedig mogelijke overdracht van soevereiniteit, maar zulks ging uit van een ordelijk politiek proces.

In Muthanna is op provinciaal bestuurlijk niveau begin maart een impasse ontstaan binnen de provinciale raad. Probleem is dat de zittende stammen hun 12 raadszetels niet volgens het roulatieschema willen afstaan aan de overige 12 stammen. Het gevolg is dat de raad voorlopig haar activiteiten heeft opgeschort. Dit schaadt het onderlinge vertrouwen tussen de stammen, hetgeen samenwerking binnen de raad problematisch maakt. Deze kwestie kan de effectiviteit van de raad in de komende maanden negatief beïnvloeden. Daarnaast onderstreept de kwestie de prominente positie van stammen in Muthanna, omdat aan de impasse – de altijd prevalerende –

stambelangen ten grondslag liggen. Dit leidt tot spanningen en kan op zijn tijd uitmonden in stammentwisten die met geweld worden uitgevochten.

Uit een opiniepeiling die onlangs werd uitgevoerd door Oxford Research International onder 2500 Irakezen in Irak blijkt dat 70% meent dat de leefomstandigheden het afgelopen jaar aanzienlijk zijn verbeterd en het komende jaar verder zullen verbeteren; meer dan 40% meent dat het aanbod van electriciteit, schoon water, gezondheidszorg en onderwijs is verbeterd; 78% meent dat aanslagen op de CT onacceptabel zijn en meer dan 90% meent dat aanslagen op buitenlandse hulpverleners en de nieuwe Iraakse politie onacceptabel zijn.

C. Veiligheids situatie (MIVD):

Het aantal incidenten in geheel Irak tegen Coalitietroepen (CT), de *Stabilisation Force in Iraq* (SFIR) en hiermee samenwerkende (veiligheids)organisaties, laat zich in de periode begin december 2003 tot en met medio maart 2004 typeren als consistent met een voortdurende licht stijgende trend. Overigens is de veiligheidssituatie in Irak niet eenduidig te omschrijven en geeft op regionaal niveau een verschillend beeld te zien. Zo is er in de genoemde periode in Zuid-Irak, in de *Area of Responsibility* (AOR) van de *Multi National Division South East* (MNDSE), sprake van een dalende trend in de incidentenaantallen tegen CT/SFIR.

Het gemiddeld aantal anti-CT incidenten per dag in geheel Irak laat gedurende de maand februari/begin maart een stijging zien. Het gemiddeld aantal incidenten over de maand februari 2004 is 25 per dag, in januari 2004 en december 2003 lag dit gemiddelde op 22 incidenten. Deze stijging werd vnl. veroorzaakt door een stijging van het aantal incidenten in west en noord-centraal Irak. Vooral in west-Irak vond gedurende de afgelopen drie maanden een significante stijging plaats in aantallen incidenten.

De keuze van doelen voor het plegen van aanslagen door anti-CT elementen is niet beperkt tot de CT. Nog steeds worden aanslagen gemeld op infrastructuur, hulporganisaties en de in opbouw zijnde Iraakse veiligheidsstructuren. Het is overduidelijk dat de veiligheids- en hulporganisaties een belangrijk strategisch doel vormen voor anti-CT elementen. Daarbij is op 16 maart ook een Nederlander omgekomen. In het verlengde van deze strategische doelkeuze kunnen locaties en personeel van Iraakse (veiligheids- en politieke) organisaties in de provincie Muthanna doelwit voor aanslagen vormen. Nu het politieke proces en de structuur van Iraakse veiligheidsorganisaties meer vorm begint aan te nemen, zullen organisaties die zich inzetten voor de wederopbouw van Irak een doelwit vormen voor elementen die het wederopbouwproces van Irak willen belemmeren. Hierbij kan niet worden uitgesloten dat in de toekomst - in de aanloop naar de bestuursoverdracht op 30 juni 2004 - het aantal aanslagen gericht tegen deze organisaties en hun personeel toe zal nemen.

De veiligheidssituatie in Zuid-Irak kan nog steeds als relatief rustig worden omschreven, al is er sprake van activiteiten van anti-CT groeperingen. Rapportages betreffende mogelijke aanslagen op locaties van coalitietroepen, organisaties die samenwerken met de coalitie en infrastructuur in Zuid-Irak blijven - net als in voorgaande periodes - aanhouden. Hoewel de veiligheidssituatie in de provincie Muthanna tot op heden als rustig kan worden bestempeld en aanslagen tegen

CT/SFIR alhier nog steeds bijzonder zeldzaam zijn, is de dreiging, ook van grootschalige aanslagen, reëel en dient deze uitermate serieus genomen te worden.

Internationaal Terrorisme

Wederopbouw Veiligheidsorganisaties

De Iraakse veiligheidsorganisaties, zoals de Iraakse politie en het *Iraqi Civil Defence Corps* (ICDC), krijgen steeds meer vorm en zouden vanaf medio 2004, na de bestuursoverdracht, in grote mate nationaal en zelfstandig moeten gaan opereren. Belangrijk voor het slagen van de overdracht van veiligheidstaken en het zelfstandig uitvoeren van een nationaal aangestuurd veiligheidsbeleid is het (continu) opleiden van de nieuw aangestelde rekruten en het al actief dienend personeel, het kunnen beschikken over adequate middelen - zoals voertuigen en communicatiemiddelen - om de taken uit te kunnen voeren. De verdere uitbouw van het landelijke aansturingapparaat, zoals de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Defensie, is van belang.

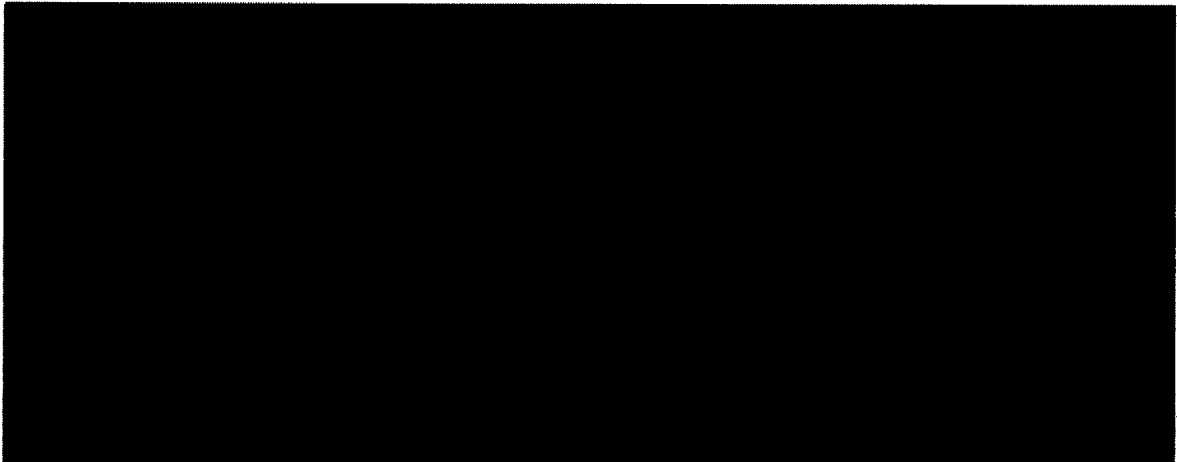
De belangrijkste voorwaarde voor een succesvol zelfstandig optreden van de veiligheidsorganisaties is het verminderen van het wantrouwen dat bij de Iraakse bevolking bestaat jegens deze instanties, en in het bijzonder de Iraakse politie. Aanhoudende betrokkenheid bij illegale praktijken, zoals corruptie, en de onduidelijke, tribaal- of politiek gerelateerde, loyaliteit van veel politiemansschappen zullen het huidige wantrouwen in de politie verder voeden. Het valt niet te verwachten dat deze slechte eigenschappen, waarmee vooral het politiekorps kampt, voor de bestuursoverdracht op 30 juni a.s. verdwenen zullen zijn. Sterker nog, een toenemende invloed van verschillende politieke partijen op het politiepersoneel is, in het licht van de machtsstrijd naar de bestuursoverdracht toe, juist aannemelijker.

In de provincie Muthanna is de wederopbouw van deze organisaties in kwantitatief opzicht al in grote mate voltooid. Het ICDC en de Iraakse politie in Muthanna hebben hun beoogde sterkte bereikt en worden nu begeleid naar een niveau waarop ze zelfstandig kunnen gaan opereren.

De locaties waar het veiligheidspersoneel ondergebracht gaat worden, zijn gedeeltelijk gereed. In de komende tijd komen er meer faciliteiten gereed. Omdat Nederlandse militairen veiligheidsfunctionarissen gaan opleiden en trainen, zullen zij zich regelmatig in de panden van de veiligheidsorganisaties bevinden. Deze organisaties vormen - in het gehele land en dus ook in de provincie Muthanna - een belangrijk strategisch doel voor het plegen van aanslagen door elementen die het wederopbouwproces willen verstoren.

II Internationaal Terrorisme (AIVD)

Internationaal Terrorisme

In een eerdere Irak-Sitrep is gesignaleerd dat de van oorsprong Noord-Iraakse en deels Koerdische groepering *Ansar al Islam* in de loop van 2003 is geëvolueerd in *Ansar al Sunna* ('helpers of ondersteuners van de sunna'). Laatstgenoemde organisatie richt zich met een islamistische agenda op Iraakse soennieten en wil met geweld de buitenlandse aanwezigheid in Irak bestrijden. Thans wordt ervan uitgegaan dat er een steeds nauwere verwevendheid is tussen *Ansar al Sunna* en aan het al Qa'ida netwerk gelieerde elementen die in Irak actief zijn.

III Economische ontwikkelingen (min BZ)

Van 5 tot 8 april zal in de International Fairground in Bagdad een wederopbouw bijeenkomst plaatsvinden ("Exhibition for the reconstruction of Iraq"). Naar verwachting zullen zo'n 32 internationale en Arabische bedrijven hieraan deelnemen.

Het Project Management Office van CPA (PMO) is bezig met het vraagstuk hoe aan de bedrijven die betrokken zijn bij de ca. 2300 bestaande reconstructie-projecten de nodige veiligheid te bieden. Het plan zou zijn om in Bagdad een National Security Operations Center te vestigen, met kleinere vertegenwoordigingen in de verschillende Iraakse provincies.

+++++